

GLASBA

1. zgodovina

- PRAZGODOVINA oponašajo zvoke, ki jih slišijo, namenjene pa so **OBREDOM** (izvanjanje vedno hitreje, konec-eksataza) –inštrumentalna gla. =1. idiofoni (tolkala), 2. membranofoni, 3. kordofoni –vokalna gl/petje=**DIALOG** pevec in odgovarjanje= skupina, **BURDUN** izvajanje skupine=gl. Podlaga, v ospredju poglavar
  - s **Bordun(avstralija)**
  - s **dialog**
- GRKI-ANTIKA ogromno prispeval k glasbi 1. pomen glasbe v življenju: pevska tekmovanja (aedi=pevci, peli ode, kitara+2 lire+auhus=piščal), glasbene šole, pomen v ustroju v državi..glasbo so pobezovali z astronomijo, matematiko, filozofijo (Aristotel), **SAKILOVA PESEM** najstarejši glasbeni zapis (zapisano kako poteka melodija, na nagrobniku Saikilove žene, ne poznan avtor, enoglasna pesem, 300. pr.n. št.)
  - s **Saikilova pes. (podobn k v cerkvi, bolj pusto)**
- RIMLJANI so uporabljali glasbo presvsem za zabavo (tudi obredi& vojaški nameni)
- ZGODNJE KRŠČANSTVO pride do potreb glasbe, samo vokalno izvajali: 1. so se skrivali ker vera še ni bila sprejeta 2. ker so inštrumenti pomenili zabavo. **GREGORIJANSKI KORALI** (iz koralov, ker koralni postanejo preveč omadeževani jih Gregor da poenotiti. So enoglasni, vokalni in v latinskem jeziku, Delimo na silabične(v ospredju besedilo)& melizmatične (melodija).
  - s **Gregorijanski koral (podobn k v cerkvi, bolj večglasno)**
- SREDNJI VEK se deli na RELIGIOZNO=vokalna, v cerkvah in samostanih, koralna notacija & POSVETNO= izven cerkva, za zabavo, vokalno-inštrumentalna, osnova za ljudsko glasbo, trubadurji, potujoči pevci. Večglasja v sr.veku: **ORGANUM, KANON, KVINTINI**. Zapis. 1. koralna notacija, menzuralna not. (znaki za časovne enote brez vratov) , GUIDO d'AREZZO=solinizacija.POTUJOČI PEVCI: **Trubadurji**-J Francije, **Truverji**-S Francije **Minesangerji**-Nemčija (nastanejo tudi cehi). Pojavljajo se skladatelji.
  - s **Carl Orff, Carmina Burana, 1 st: O, Fortuna**
  - s **Calenda Maya**
- RENESANSA (14-16st. V Italiji, fevdalizem, kmečki upori, reformacija, protireformacija) Kultura se vrača iz antike. To je **zlata doba zborovstva** (velik razmik vokalne glasbe) gl. Oblike: maša, motet, madrigal.

MOTET

MADRIGAL

večglasen, petju namenjena glasba(izvajanje a capella)	Večglasna petju in igranju namenjena skladba
besedilo je religiozno (psalmi)	Bes. je posvetno (prizori iz življenja, narave, človek,...)
Bes. je v latinščini	Besedilo je v živih jezikih (nemščina, italijanščina, angleščina,...) ali v lat.
Način skladanja: polifonija(kanon, vsi glasovi enkaovredni in samostojni)	Kompozicijska tehnika: polifonija in monofonija 8 1 glas v ospredju, ostali ga podpirajo)

Skladatelji= Jacobus Gallus Carniolus, Orlando di Lasso, Jasquez Desprez, Giovanni Pierluigi da Palestrina

s **O di Lasso: Echo (odmev, madrigal)**

s **J.Gallus. Pater Nostra (motet)**

BAROK

Skladatelji= Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Claudio Monteverdi, Georg Friederic Handel. Glasbene oblike=opera, oratorij, koncerto grossi Inštrumentalen oblike= koncert, fuga,(instrumentalan ali vokalna, samo ena tema. Polifonska glasba. Ima 3 dele: zasnova, osrednji del in sklepni del) suita(iz plesnih in neplesnih stavkov.)

s **Handel: Aleluja**

s **Vivaldi: 4 letni časi**

2. ljudsko glasbeno izročilo

- Značilnosti ljudske gl: ustno izročilo, samo vokalna izvedba (brez spremljave), avtor ni znan, vsebina je bila lirska ali epska, besedilo in melodija pa sta preprosti. Druge stvari: ob njih so plesali, LIRSKE pes.: pivske,

ljubezenske, žalostinke, vojaške, domovinske, obredne, nabožne. EPSKE pes: balade, romance. Peli so petglasno, niso imeli zborovodje (1. glas naprej, 2. čez ali iber, 3. bas, 4. tretka, 5. četrta)

- Ljudski inštrumentni: **BANDE**-Prekmurje (**cimbale, violine**-1 ali 2, **klarinet, kontrabas**) **TAMBURAŠKI ORKESTER**- Bela Krajina (**bisernica**-najmanjša, **brač**-kot kitara, **čelovič**- kot čelo, **(b)ugarija**-ritem, spremljava, **berda**-kot bas oz. kontrabas) žvegla (prečna flavta, trstenke citre, tamburica, cimbale, oprekelj)
- Rezija: po koreninah Slovenci, bili so obrtniki, imeli gosli, klarinet, citre (= violina) in bunkalo (=čelo)
- Slo. skupine, izvajalci: Terafolk, Kurja koža, Tolovaj Mataj, Jaravala, Trinajsto prase, Ljoba Jenče, Katice, folklorne skupine.
  - s Banda
  - s Tamburaški orkester
  - s Rezija (tolčejo z ного)
  - s Loči lirske in epske

3. oblika v glasbi

- višina, moč, barva, ritmična trajanja. Oblikovni organizmi= motiv (najmanjša gl. enota, je izhodišče oblikovanja, dovoljuje nadaljnje spreminjanje) tema (je gl. enota-melodija, ki daje skladbi izraz, je njeno gradivo, je oblikovana enota, dovoljuje nadaljevanje.) melodija (zaporedje tonov v smiselni celoti, je lahko samostojna enota, je zaokrožena) **MENUET** –večdelna oblika, A B A (menuet da capo= od začetka) SCHERZO-šaljiv menuet. **RONDO** verižni r. = A B A C A D simetrični r.= A B A1 C A2 B A3 **VARIACIJE**= 1. var. 2. var. 3. var. ... variiramo: melodijo, ritem in metrum, tempo, dinamiko, medsebojno ureditev glasov, barvo, tonski način, izraz in značaj.
  - s Wolfgang Amadeus Mozart: Simfonija št. 21 v A-duru, 3. stavek: Menuet
  - s Ludwig van Beethoven: Koncert za violino in orkester, v D-duu, opus 61, 3. stavek: Franz Schubert: Klavirski kvintet v A-duru, op. 114. 4.st: Variacije